

egy hivatalos levél megírásánál.” „Rengeteg dolog van az élet területén...” (SzH) – az *axióma* szót az *antitézis* jelentésében használja. – „Nem nagyon vannak távolságtartó emberek a csoportban,” s ez jó. „...próbáltuk bemondatni a hangosba (ti. ellopták a strandon a ruhájukat)...de nem mondták be, és jogosan, hisz senki nem..... annyira, hogy amit elloptott, azt személyesen vissza is adja. ...két ugyancsak gyermekvárosi srác ellopták a dolgainkat. ...A neveiket is meg tudták mondani....a pénztárcát a pénzeinkkel együtt nem találtuk meg....ez volt a miskolci eset, ami négy lánnyal megesett.” (FÉ)

Zárásképpen még mindig a szabadabb tárgykörökből írt fogalmazásokból idézek. Az első citátummal azt szeretném igazolni, hogy a szándékoltan suta fogalmazás (feltehetően: szándékolt módon) célba ér: humoros hatást válthat ki a szituációtól, a kontextustól függően. Érdekes, szellemes, csattanóval végződik KF élménybeszámolója az Ojtoz-pataki fürdésről. A társaság kiment a sodró vízből a már-már veszni látszó rokon kisgyermeket, aki így hálálkodik: „De jó, hogy nem nyúvadtam a vízbe, mert ha belenyúvadtam volna, édesanyám agyonvert volna.” – ha jól értem és érzem, kissé humorosak, megmosolyogtatók a következő részletek is, bár szerzőinek nemigen állhatott szándékukban a nevetetés. A jószándékú naiv szemlélet, illetve a mindent, de legalábbis sokfélét azonnyomban egyetlen mondatba sűríteni akaró törekvés enyhén komikus hatású. Megbocsátjuk mégis tán – éppen a humor okán – a tartalmi és nyelvi pontatlanságokat. „Szokatlanok, de hasznosak az előadások – szól a munkahelyi közérzetről a tudósítás-, amikor a tanár értelemszerűen elmondja a leckét, így mindenkinek érthetővé válik, s ekkor a diákoknak csak figyelniük kell, s nem felelni.” (SzA) – „Ezen a nyáron a diszkó és a strandolás helyett a kirándulásokra fektettünk fő hangsúlyt, s nagyon sok időt fordítottam az érettségire kapott kiskutyám nevelésére.” (TA)

JEGYZETEK

- (1) Baranyi Károly: Az oktatáspolitikai nyitott kérdéseiről. Előadás az ORTE 4. országos konferenciáján, Miskolc, 1944. okt. 22.
- (2) Magyar nyelvészeti szöveggyűjtemény. Tanítóképzés jegyzet. Szerk.: Hangay Zoltán 1986.³
- (3) Állítsátok meg a világot! Ki akarok szállni. Fejlesztő idézetek. Válogatta, szerkesztette, fordította Salamon Gábor, Zalotay Melinda. Illusztrálta Erdélyi Dániel. Mandátum 1990.
- (4) I. m. 3.
- (5) Tolcsvai Nagy Gábor: Nyelvi norma és nyelvhasználat. Édes Anyanyelvünk 1988. 1. sz. 9.
Szathmári István: Új szólásaink legfőbb sajátosságairól. Előadás nyelvészkonferencián, Eger, 1994. aug. 23.
- (6) Lőrincze Lajos: Emberközpontú nyelvművelés (1979) in: Nyelvművelés. Szerk. Fábíán Pál ELTE BTK Magyar Nyelvi Gyakorlatok IV. 1993.³
Bárczi Géza: Nyelvművelésünk, 1974.
Szöveg és interpretáció. Szerkesztette Bacsó Béla (1992).
- (7) Babits Mihály: Irodalmi nevelés. Egy tantárgy filozófiája tanulók számára (1909) Esszék, tanulmányok, I. 1978.
- (8) Henri Bergson: Teremtő fejlődés (az 1930-as kiadás reprintje: 1978)
(Elhangzott Kecskeméten, 1994. nov. 8-án, a Lőrincze-napok '94 rendezvényén.)

ZÉTÉNYI IMRÉNÉ

Kálvária Úti Ének-Zene Általános Iskola
Győr

Tehetség kerestetik

Non scolae, sed vitae discimus.

Fiatal anyuka jön velem szemben az iskola folyosóján, kézenfogva durcás kisfiát.
Nagy nap ez számukra, ma válogatják a leendő elsősöket a tehetségfejlesztő osztályba.

Viktorék épp most jöttek ki a felvételirol.

- Na, milyen volt, sikerült?
- Jaj, meg se mukkant, dacosan hallgatott, mikor szóltak hozzá!
- De miért, hiszen nagyon értelmes?
- Haragszik rám, amiért nem engedtem, hogy behozza a kocsiból a kedvenc maciját. Most biztosan nem jut be.

*

Viktornak fontosabb volt a macija, mint a jövője.
Még csak hatéves.

*

A tehetség fejlesztése, ápolása az iskola egyik legszebb feladata.

A tehetség korai felismerése, annak továbbblendítése nemcsak kötelesség a tanító számára, hanem izgalmas, gyönyörű lehetőség is „gyermek” szárnyaltatására, és naponkénti megújulás és öröm forrása is.

A tehetséges gyermeket rengeteg magányosan vívott küzdelemtől mentik meg, ha mellette állnak, bátorítják, ha minden kérdését, kételyét megválaszolják, ha érdeklődését nem engedik beszűkülni, adottságait produktív képzelettel és megfelelő tevékenységgel párosítják, – fejlesztik.

Bizonyos adottságok, mint testi ügyesség, zenei, matematikai képesség pl. már kiskorban jelzik, hogy a gyermek azon a téren jobban terhelhető. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem jelentkezhetsz képességének magasabb foka esetleg több területen is! Pl. a matematika párosulhat jó zenei hallással vagy kézügyességgel.

Rajzol, énekel, táncol, számol tehetségesen. Melyik a legfontosabb? A szülő számára talán a matematika. Küzdő típusú, „nyüzsgő” kisfiát matematikára specializálja, mielőtt kialakult volna gyermekének elvont, fogalmi gondolkodása, amely jelezné, hogy appercepciósi készsége gyakorlati vagy elméleti pályára predesztinálja. Közismert tény, hogy a már kialakult tehetségeknél is döntő, melyik jelzőrendszer a dominánsabb a kifejezésben.

A szülő megnyugszik talán, gyermekem ez és ez lesz – sínre tettem. Azt akarja, hogy jól éljen, ne legyenek gondjai. De gyermeke előtt, annak jövője képét vajon a rá váró tevékenység örömeivel festi, vagy a jómód, a jó kereset ígéretével? A „Polgár lányok” példája nyomán talán már látja gyermeke karrierjét. Csakhogy nem mindenki Polgár apuka, aki egész életét lányai útjának egyengetésére szenteli, s ezen az úton végig is viszi.

Mi vajon tudjuk-e, kiből mi lett? *A felelősség első nagy kérdése* ez. Aki kiválasztotta, az vállalt is valamit! Részese lett egy másik életsorsnak. De meddig? Mondjuk az érettségiig? Években vagy minőségben állja a felelősséget? Igényli-e a tehetség, hogy támogassák? Vagy önálló akar-e lenni? Ha igen, akkor is kell neki valaki, aki meghallgatja, aki odafigyel rá.

Napjainkban sok szó esik az elmagányosodott, szeretetet nélkülöző deviáns fiatalokról. Akiiket kiskorukban bizonyosan szerettek, aztán valahol, valamikor – jelképesen szólva – elengedték a kezüket. Talán épp serdülőkorukban, amikor önmagukkal nem voltak jóban, és „kiállhatatlan” magatartásukkal kiborították az amúgy sem túl toleráns, fáradt szüleiket.

Félek a választól, amikor megkérdezem: lehet, hogy ezek a mostani „örök opponálók” is tehetségesek voltak valamiben, csak épp a kitartás, az egyénre szabott bánásmód hiányzott hozzájuk. Aki felfedez és kiválaszt, legyen kitartó. És türelmesebb, mint bármikor. Egy felkészített becsúszást letörni, a családost magyarázni, a gyermeket átirányítani, rosszabb, mintha semmit sem tettünk volna. A korán megálmódott siker nem mindig biztos. A kiválasztottak között a magas elvárásnak megfelelni, a teljesítménynek is gátja lehet. Már maga a kiválasztás ténye is személyiségformálás. Hát még ha netalántán néha meg is fogalmazódik: ezt neked

udnod kell, mert ha nem... ti még sokra viszitek, ha... A bizonyítási kényszer az egyiket szorongóvá, a másikat önहितte teheti.

Elsőben, hatévesen.

*

A tapasztalatszerzésnek, a szocializációból következő önismeretnek tágabb teret adhat egy természetes, nem kiválogatott osztály, ahol, mint az életben, (a társadalomhoz hasonlóan) együtt van az okos és a kevésbé okos, a játékos és a komoly, a türelmes és az izgága – ahol, mégis egyéni bánásmódban részesülnek egy hozzáértő tanító vezetésével, aki tudja, hogy az érési idő különböző, és épp ezért türelmes, sőt derűs is tud lenni,

– ahol a kisgyermek tapasztalatot szerezhet nemcsak az iskolai munkára, hanem a toleranciára, a sokféleség tűrésére is,

– ahol a közepes, látva, hogyan old meg egy feladatot a rátermett, egyszerűen felkiált: aha! hát ezt én is tudom!

– ahol a csak ötösért küzdő, az első négyese miatt kétségbeeső kitűnő rácsodálkozhat, és alázatot, a kudarc elviselését tanulhatja meg attól, aki a fekete pontja, az egyese után is „él”, aki talán nem is volt vétkes, csak rájár a rúd, kudarcszériába kerül. (Az ilyesfajta kudarcútrést a pedagógus sem ismeri, hiszen ő is jó jegyeket kapott az iskolában.)

– ahol nincs az eleve elrendelésnek való megfelelés és görcsös igyekezet miatt egyre több neurotikus tanuló (és tanító),

– ahol az osztályzatot nem kell magyarázni: ez azért relatív, mert...

– ahol egy sokmintájú csapatban kialakul az az éntudat, amely jelzi, hogy ő valóban több valamiben, ez mozgósítja az akaratot a kiemelkedésre, tehetségének specializálására. Ez az akarat nem keres bűnbakot az első kudarc után, ez az akarat célratoró. A kezdetben kapott segítséget önértő váltja fel. Szükséglete középpontjában a cselekvés vágya dominál: *Ezt szeretem, ezt akarom csinálni. Őt tegyük „sínre”, ő már terhelhető.*

A felelősség másik nagy kérdése, hogy ha van kiválasztott osztály, akkor van maradék is. A kiválogatás inmanens buktatója, hogy míg egy természetes közeg sokkal több rejtett tehetséget hordoz (utánzás, mintakövetés útján kibukkanókat – hiszen a társak közötti szocializáció, – amit hozzáértési feszültségnek nevezhetünk – következtében sokkal több lesz a jótanuló) – addig a maradék osztályban önkéntelenül is eltekintünk a tehetség lehetőségességétől. Akaratlanul beállítódunk (a kollégák pejoratív kijelentései nem mellékesek) egy alacsonyabb követelményszintre, amivel a „szürke kis agysejteket” tehetetlenségre kárhoztatjuk. A maradék apartheid helyzetbe kerül.

De hogy sokkal több volt a tehetséges, az életrevaló, azt évek múlva bebizonyítják azok a „csak közepes volt”, de egészséges önértékelésű fiatalok, akik kétkezi munkásként házukkal, autójukkal, egymást segítő, összetartó szép családi életükkel, lankadatlan munkakedvükkel az állam, – de mondhatom úgy is, a haza, alappillérei. Ez is tehetség – életművészet. Erő és megbízhatóság, saját akarat, kitartó buzgalom eredménye.

Valamint hagyományörzés, a családi minta követése apáról fiúra. Vannak munkás-dinasztiák, akik úgy erősek, ahogyan a fák. Lehet rájuk támaszkodni. Törődünk velük? Nem eleget.

Azért remélem, benne van eredményeinkben a nevelésünk is, a jóra, többre való igyekezet vágya, amit szuggesztív bizalmunkkal mi plántáltunk beléjük kiskorukban.

*

A kérdésekre az idő adja meg a választ.

Idő! Idő!

A mi velésünk érese években mérhető, ne sietessük!

Ha akarjuk, minden alsós osztály lehet – anyagiaktól függetlenül – tehetségfejlesztő, ahol az elsősöket – mindeniket – úgy fogadjuk, mintha várakozó kíváncsiságával, bizakodó ártat-

lanságával – a „macijával”, egy bizonyos, de még rejtett tehetség ígéretét sugározná. Eleinte sohasem lehet tudni.

A bánásmód is hozzájárul, kiből lesz tehetség, kiből nem. Tanító kell hozzá. Milyen is? Olyan, ... tehetséges. Ő keressék.

HERCZEG ZSOLT főiskolai hallgató
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Az iskolai drogfelvilágosítás időszerűségéről

*„A lelket kell először és legfőképpen
ápolni, ha azt akarjuk, hogy a fej is,
meg a test is egészséges legyen”.*

(Platon)

Mindenki számára ismeretes, hogy hazánkban 1988–1990 között kezdődött az egész ún. közép-kelet európai blokk rendszerösszeomlási folyamata, megindítván azokat a belső és külső hatásokból eredő változásokat, amelyek a gazdaság, a társadalom, a kultúra, a politika s voltaképpen az egyéni lét és a közélet mindahány szférájában gyökeres fordulatokat jelentettek.

Tény, hogy a magyar társadalomnak az előbb említett változások megindulása óta merőben új problémákkal, megoldandó feladatokkal kell szembenéznie. Egy ilyen közös feladatunk ma a drogfogyasztás mindennaposá vált jelensége. Magyarország néhány év alatt drogmentes országból, a nemzetközi kábítószerkereskedelem tranzitországából komoly felvevő, majd termelő-fogyasztó piaccá vált. Grammok helyett mázsákról szólnak a határőrségi jelentések, s az elsők közé tartozó Sinka Gábort 1980 óta is már százak követték a „fehér halálba”. A Földön ma hozzávetőlegesen (1973-as ENSZ-adat) minden negyedik ember drogfogyasztó. A szegedi Drog Centrumnak kb. 250 kezelje van, ám becsült adat, hogy kb. 2–3000 a kábítószerrel rendszeresen fogyasztó személy a városban.

A drogprobléma megelőzésével foglalkozó kutatók zöme szerint egyedüli megoldás az iskolai felvilágosítás lehet. Hasonló véleményen van a gyakran teljesen tájékozatlan, tévhitekkel és előítéletekkel terhes közvélemény is: a kábítószerelés átfogó megelőzésének feladatát egyértelműen az iskola, a pedagógus feladat- és felelősségkörébe utalja. Ez a könnyed „megoldás” annyiban megalapozott, hogy a kábítószereléstől közvetlenül (fogyasztóként) érintettek többsége valóban iskoláskorú, vagyis a 7–18 évesek gyermekek és fiatalok köréből kerül ki.

A drogprevenció azonban – kiváltképp országos szintű szervezettségben – egy komplex, magas fokú elméleti és gyakorlati megalapozottságot feltétlenül megkövetelő munkafolyamat, amelyet az iskola önmagára hagyva egyéb irányú kötelességei és terhei, illetve e téren való képzetlenségénél fogva autodidakta módon nem tud elvégezni. Az iskola tehát nem kizárólagos eszköze, hanem színtere kell hogy legyen a kábítószerfelvilágosításnak és prevenciónak.

Az iskolai drogprevenció megvalósulásához mindenekelőtt egy alapvető társadalmi szemléltváltásra van szükség, melynek lényege röviden az, hogy a kábítószerelés egy társadalmi problémává növekedett betegség, a drogos pedig testi-lelki beteg. A társadalom ma a kábítószerelést tüneti kezeléssel próbálja gyógyítani, mert nem képes felvállalni azt a feladatot, hogy a probléma mögött meghúzódó mélyebb okok közé létsva elismerje: ő is hibás, nem csupán maga a drogos. Nem holmi mentségkeresés ez a kábítószereseknek, inkább annak hangsúlyozása, hogy miközben a társadalom önmagát mértéktadónak tekintti, aközben alapvető tévedésekkel, hiányosságokkal és előítéletekkel mond ítéletet a drogbetegek fölött.